

Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 131, 2010, 145-146

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Βύρων Κοτζαμάνης (επιμ.), 2009, *Η δημογραφική πρόκληση, γεγονότα και διακυβεύματα*, Βόλος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 321 σελ.

Ο πληθυσμός, υπήρξε αρχικά ένα μέλημα, πριν καταστεί αντικείμενο ανάλυσης στους δύο τελευταίους αιώνες, και, η σχέση ανάμεσα στο μέγεθος ενός πληθυσμού και την ευημερία, ανάμεσα στους παράγοντες που καθορίζουν την ανάπτυξη/δομές του, από την μια, και τις μεταβλητές της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης από την άλλη, βρίσκονται στο επίκεντρο των προβληματισμών ενώ, οι πολιτικές για τον πληθυσμό συνεχίζουν να αποτελούν αντικείμενο αντιπαράθεσης ανάμεσα στις ανα-πτυγμένες και στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες του πλανήτη μας.

Στη Ελλάδα, παρόλο το αυξανόμενο, μεταπολεμικά, ενδιαφέρον για τα δημογραφικά δρώμενα η δημογραφία και η έρευνα πάνω σε θέματα που άπτονται του πληθυσμού διανύουν ακόμη τα πρώτα τους βήματα και πολλές προσεγγίσεις χαρακτηρίζονται από εθνοκεντρισμό, καθώς οι δημογραφικές εξελίξεις στην χώρα μας εξετάζονται συνήθως αυτοτελώς -χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι αντίστοιχες στον ευρωπαϊκό και μεσογειακό της περίγυρο, με αποτέλεσμα να αναδεικνύονται συχνότατα αμφιλεγόμενες ιδιαιτερότητες για τη χώρα μας. Ταυτόχρονα, συχνά, σε θέματα που άπτονται του πληθυσμού, ο ιδεολογικός λόγος προτάσσεται του επιστημονικού, και σε πληθώρα άρθρων (ειδικά στον Τύπο), παρουσιάζεται μια μάλλον καταστροφική εικόνα των δημογραφικών μας εξελίξεων, εικόνα που εδράζεται στην επιλεκτική παρουσίαση στοιχείων και δεικτών που οδηγούν «αβίαστα» στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα «μαστίζεται» από την μεγαλύτερη δημογραφική κρίση της ιστορίας της, με άμεσο αποτέλεσμα την «ταχύτατη συρρίκνωση του ελληνικού πληθυσμού» και την «πρώιμη» γήρανσή του, και απώτερο, την «απώλεια του δυναμισμού του και την αμφισβήτηση της συνέχειάς του στον γεωγραφικό χώρο που κατέχει», με «απροσδόκητες» επομένως συνέπειες. Οι επιπτώσεις της εθνοκεντρικής και αποσπασματικής αυτής –αλλά και συχνά συγκινησιακά φορτισμένης– θεώρησης των δημογραφικών δεδομένων στην χώρα μας, καθώς και της μονομερούς επικέντρωσης της προσοχής στην αναπαραγωγή (γεννητικότητα/γονιμότητα) θέτει σημαντικά εμπόδια σε μια νηφάλια, στην βάση υπαρκτών δεδομένων και επιστημονικών αναλύσεων, συζήτηση για τις δημογραφικές εξελίξεις και προοπτικές της. Έτσι, παράλληλα, με δεδομένο τον ελλιπή προβληματισμό για την «ποιότητα» του πληθυσμού (υγεία, παιδεία, δυνατότητα προσαρμογής στις ταχύτατα εξελισσόμενες συνθήκες) προβάλλεται συχνότατα μόνον η «ποσότητα» σε συνάρτηση με όμορες «ποσότητες» για τονισθούν οι ανισότητες, ή με επίκληση ιστορικών «παραδειγμάτων» (Ρώμη, Αρχαία Αθήνα) που συνειρμικά μας οδηγούν σε σενάρια του τύπου «γεννάτε γιατί χανόμαστε». Τα αναφερόμενα παραδείγματα, δεν επιτρέπουν την ύπαρξη τέτοιων αιτιωδών σχέσεων. Τέλος, ως δαμόκλειος σπάθη, παρουσιάζεται ταυτόχρονα και η αύξηση του αριθμού των ηλικιωμένων -«γήρανση»- στην βάση ενός ορίου (65 έτη) που αυθαίρετα τίθεται, χωρίς αναφορά στις εξελίξεις των φυσιολογικών, νευρολογικών και ψυχολογικών δεδομένων των τελευταίων δεκαετιών, θεωρώντας ότι η ηλικία είναι ο μοναδικός ασφαλής

δείκτης για την «μέτρηση» της κατάστασης της υγείας και των παραγωγικών δυνατοτήτων του ατόμου..

Ο συλλογικός αυτός τόμος που επιμελήθηκε ο Διευθυντής του Εργαστηρίου Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων του Παν. Θεσσαλίας καθ. Βύρων Κοτζαμάνης, δεν καλύπτει προφανώς όλο το φάσμα των θεμάτων και πτυχών γύρω από τις δημογραφικές εξελίξεις στην Ελλάδα και στον πλανήτη μας. Τα κείμενα που περιέχονται στην έκδοση αυτή (Ο πληθυσμός του πλανήτη μας, η ΕΕ- από την Ένωση των 6 στην ΕΕ των 27 κρατών-μελών, οι δημογραφικές εξελίξεις στην ΕΕ15 και την Ελλάδα, οι δημογραφικές εξελίξεις στη νεότερη Ελλάδα (1830-2007), οι προβληματισμοί για την πορεία της γεννητικότητας και της γονιμότητας, η γαμηλιότητα στην Ελλάδα, τάσεις και προοπτικές, η θνησιμότητα στην μεταπολεμική Ελλάδα, οι χωρικές διαφοροποιήσεις των σύγχρονων μορφών κινητικότητας στην ύπαιθρο χώρα) αναφέρονται κυρίως σε διαφορετικές πτυχές των δημογραφικών-πληθυσμιακών μας εξελίξεων εντάσσοντάς τις στον ευρωπαϊκό και διεθνή τους περίγυρο, συνδυάζοντας; συχνά αναλύσεις που εδράζονται σε επεξεργασία δευτερογενών δεδομένων με την παρουσίαση απόψεων και επιχειρημάτων που λαμβάνουν υπόψη τις αντίστοιχες τάσεις της διεθνούς συζήτησης. Η δημογραφική πρόκληση, γεγονότα και διακυβεύματα συμβάλλει έτσι στην συγκρότηση μιας σαφέστερης εικόνας για τα δημογραφικά μας δρώμενα και αποκτά ακόμη μεγαλύτερο ενδιαφέρον, αν λάβουμε υπόψη την πληθώρα των αποσπασματικών αναφορών στα ΜΜΕ τόσο για την ερμηνεία των επιπτώσεων των δημογραφικών μας εξελίξεων όσο και για τις προτάσεις ενεργών παρεμβάσεων στον τομέα του πληθυσμού.